

Olli Tammilehto **Ei demokratiaa**

Teorია on hauskaa. Niin myös kirjainoppineisuus. Siis niille, jotka ovat lapsena tuolla tavoin kieeroon kasvaneita. Olin yksi heistä. Tein graduni ”Markovin uusiutumisprosesseista”. Professori sanoi nähneensä huonompia liseniaattitöitä ja toivoi, että jatkan. Edessäni oli loistava matematikaikon ura, joka olisi huipentunut siihen, että joku nuori teoretikonalku olisi tehnyt gradunsa ”Tammilehdon kalkkeutumisprosesseista”.

Mutta maailma huusi: ihmisiä tylsistettiin, näännytettiin, myrkytettiin, orjuutettiin, kidutettiin ja tapettiin – muun muassa niillä välineillä, joita puhtaan teorian kehittäjät hyväuskoisuuttaan antoivat vallanpitäjille. Niinpä petin professorin toiveet ja ryhdyin etsimään tapoja toimia tutkijana ja teorialihmisenä niin, että toimintani hyvässä lykyssä jopa edistäisi (vät) maa-

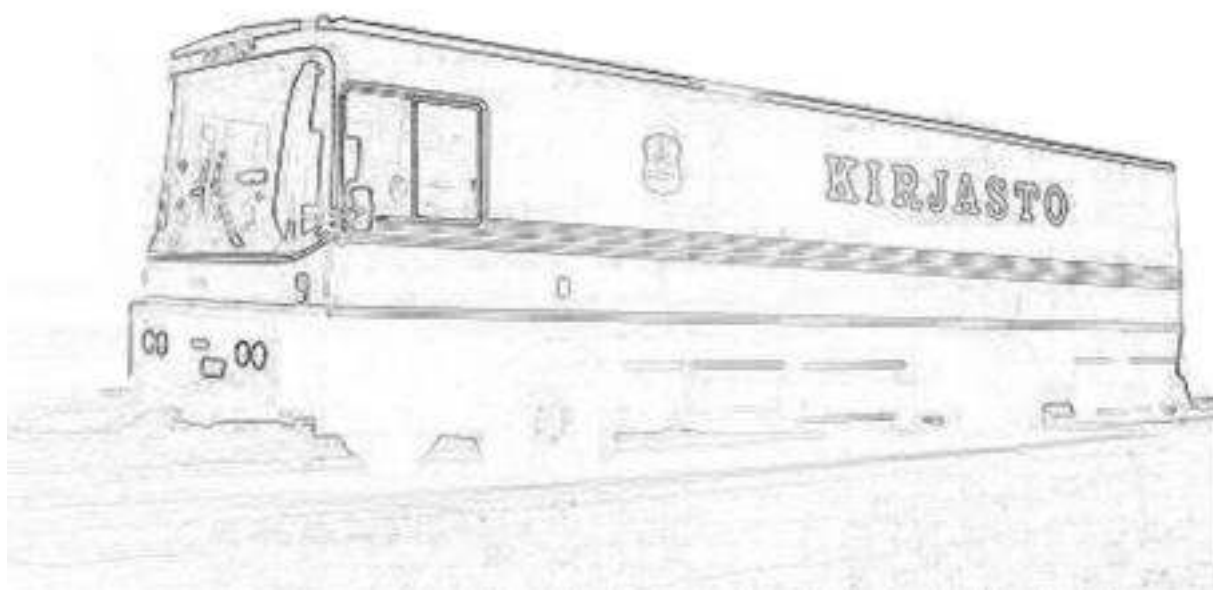
ilman yhteiskunnan parantamista. Vähitellen päädyin yhteiskunnallisten liikkeiden piiriin, ja minusta tuli yhteiskunnallisen muutoksen ja liikkeiden perspektiivistä asioita tarkasteleva tutkija. Ekofilosofian pioneerilta Sigmund Kvaløyltä opin, että olin ”superamatööri”. Meksikolaisten radikaaliliikkeiden piirissä vaikuttava yhteiskuntatieteilijä Gustavo Esteva kertoi, että olin mahdollisesti hänen laillaan ”de-professionalized intellectual”, ammatista luopunut intellektuelli.

Tämä oli minusta hyvin luonnollinen ratkaisu, eikä minua ole sen takia ainakaan toistaiseksi uhannut ystävien menetyks, nälkäkuolema, vankila, teloituskomppania tai jokin muu kauheus. Siksi minua usein ihmetyttää, miksi useimmat eivät päädy samaan ratkaisuun, vaikka he olisivat minua etevämpiä ja eettisesti korkeatasoisempia teo-

riaihmiä. Sen sijaan he usein harjoittavat tutkimusta ja muita intellektuaalisia pyrintöjä yhdentekevästä aiheesta tai jopa sellaisista, jotka hyödyttävät vallanpitäjiä ja jarruttavat muutosta.

Minun ymmärtämättömyyteni lisäksi tälle on varmasti useita muita selityksiä. Yksi on pureskelematta nieltä oletus yhteiskuntamme demokraattisuudesta. Oletus passiivoi kahdella tavalla. Toisaalta kynnököt ajattelevat, että maailman hulluus johtuu siitä, mitä ihmiset suoraan tai välillisesti haluavat, ja demokratiassa heidän halunsa toteutuvat. Ihmiset, tuo typerä massa, saavat mitä ansaitsevat, ja kynnökko voi vetäytyä viisaustieteen harrastuksen jaloihin iloihin ja palveluissa siinä sivussa silloin tällöin eliittien valtapyyteitä, mikä ei ole suuri synti tässä tilanteessa.

Toisaalta taas optimistit ajattelevat,

että koska ihmiset yleisesti ottaen ovat kunnollisia ja koska elämme demokratiassa, hyvä voittaa pahan ikään kuin automaattisesti, joten he **voivat** vetäytyä syrjään jne.

Demokratiamyytti romahtaa kuitenkin heti, kun vapaudemme vallitsevien diskurssien luomasta mielikuvasta, jossa talous on varsinaisen yhteiskunnan ulkopuolinen, sille vaurautta tuottava kone. Kun vaihdamme näkökulmaa ja huomaamme elävämme – niin kauan kuin ”elinkeinoelämä” ei meitä tapa – tyranniassa. Olen argumentoinut tätä enemmän nettisivuillani www.tammilehto.info sekä kirjoissani *Maailman tilan kootut selitykset* ja *Yhden taalan kysymys*.

Vihreän puolueuudostuksen historia on antanut minulle ja monille muille käytännön opetusta siitä, miten suomalainen ”demokratia” toimii käytännössä. Osmo Soininvaara suostutteli 80-luvun alussa vastahakoisia Kojjärvi- ynnä muita aktivisteja lähtemään mukaan vihreän *de facto*-puolueen perustamiseen. Yksi hänen tärkeimpiä perustelujaan puolueen tarpeellisuudesta oli se, että näin säästettäisiin (ratkaisevalla tavalla??) aktivistien energiaa, kun ei aina tarvitsisi varta vasten organisoida liikkeitä erilaisten hyvien asioiden puolesta. Eduskunnassa ja muissa elimissä olisi jo valmiina liikkeiden äänitorvia. Harva aktivisti (tuolloin) lämpeni tuolloin Soininvaaran puoluepropagandalle, mutta Kojjärvässä kirkastettu puolue saatiin kuin saatiinkin perustettua – pääasiassa muiden kuin aktivistien voimin.

Siitä, miten Soininvaaran perustelun sisältämä lupaus on lunastettu, kertoo seuraava tapaus. Eräässä maalaiskunnassa kunnanhallitus päätti lakkauttaa kirjastoauton, vaikka hyvässä kunnossa olevan auton ylläpito oli kunnalle halpaa, auto oli hyvin suosittu ja se oli useimmissa kylissä ainoa kunnan tarjoama palvelu. Ehdotuksen teki vihreä kunnanhallituksen jäsen, vaikka yksi tärkeä käyttäjäryhmä oli

vihreän arvomaailman omaavat autottomat ja autoiluun rajoittava kuntalaiset. Kun keskustelin tapauksesta vihreiden äänestäjän kanssa, hän ensin kauhistui bussin lakkauttami(se)sta(.). Mutta kuultuaan, että ehdotuksen oli tehnyt vihreä edustaja, hän totesi, että täytyyhän sitä jostakin säästää.

Soitin tälle Vihreän liiton edustajana valtuustoon ja hallitukseen valitulle entiselle taistolaiselle. Hän kertoi ensi töikseen, ettei hän ole poliitikko vaan kantaa vain vastuuta kunnan taloudesta. Hän toisti myös kuluneet fraasit puolueiden välisten ideologisten erojen häviämisestä ja luonnonilmiön kaltaisesta globalisaatiosta. Suomen ja maailman ekologisella yhteiskuntamuutoksella markkinoidun puolueen edustaja kertoi, ettei hän ole muuttamassa maailmaa eikä ole mikään anarkisti tai radikaali.

Niinpä kuntalaiset joutuivat tekemään sen, minkä Soininvaaran mukaan piti olla menneisyyttä vihreiden osittaisvallassa: käynnistämään ruohonjuuritason liikkeen. Parissa viikossa kunnan 5000 asukkaasta yli 1600 allekirjoitti kansalaisadressin. Lopulta valtuusto päätti ylivoimaisella äänen enemmistöllä säilyttää kirjastoauton.

Mutta eivätkö tämän ja muiden vastaavanlaisten liikkeiden voitot juuri osoita, että demokratia toimii Suomessa? Olennaista on, että liikkeen voitto ei osoita mitään suomalaisten instituutioiden demokraattisuudesta. Enemmän se kielii tärkeästä yleismaailmallisesta ja ylihistoriallisesta ilmiöstä: olkoon instituutiot kuinka epädemokraattisia tahansa, vallattomat ihmiset voivat yhteistoiminnallaan saada tahtonsa toteutumaan ainakin tilapäisesti. Sillä myös tyrannit ovat riippuvaisia alamaistaan. Tämän tajusi esimerkiksi huipulta huipulle pomppivan filosofian historian unohtama Étienne de La Boétie jo 1550-luvulla. Teoksessaan *Vapaaehtoisesta orjuudesta* (De la servitude volontaire) hän kirjoittaa: ”En pyydä, että käytte käsiksi tyranniin ja kaadatte

hänet, vaan yksinkertaisesti, että ette enää tue häntä. Silloin voitte katsoa, kun hän kaatuu omasta painostaan ja murskautuu kappaleiksi kuin kolossi, jonka jalusta on vedetty pois.”